

Az Európai Unió
Tanácsa

Brüsszel, 2022. november 28.
(OR. en)

14982/22

EDUC 394
JEUN 171
DIGIT 217

AZ ELJÁRÁS EREDMÉNYE

Küldi:	a Tanács Főtitkársága
Címzett:	a delegációk
Előző dok. sz.:	14147/22
Tárgy:	A Tanács következtetései a jólétnek a digitális oktatásban való elősegítéséről

Mellékelten továbbítjuk a delegációknak a fenti tanácsi következtetéseket, amelyeket a Tanács (Oktatás, Ifjúság, Kultúra és Sport) a 2022. november 28–29-i ülésén jóváhagyott.

A Tanács következtetései a jólétnek a digitális oktatásban való elősegítéséről

AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA,

AZ ALÁBBIK ÖSSZEFÜGGÉSÉBEN:

1. A 2017-es göteborgi szociális csúcstalálkozón folytatott politikai megbeszélések, amelyek keretében hangsúlyozták, hogy az európaiak 44 %-a nem rendelkezik alapvető digitális készségekkel, a jövőben a munkahelyek 90 %-a digitális készségeket és kompetenciákat fog igényelni, valamint az európai vállalatok 40 %-ának nehézséget okoz az, hogy IKT-szakembereket toborozzanak. Ezen a csúcstalálkozón az európai vezetők által megvitatott egyik elképzelés a tanulás jövőjéről való gondolkodási folyamat elindítása volt azért, hogy reagálni lehessen a jövőbeli tendenciákra és a digitális forradalomra, így például a mesterséges intelligencia (MI) fejlődésére.
2. A szociális jogok európai pillérének első elve, nevezetesen az, hogy mindenkinek joga van a minőségi és befogadó oktatáshoz, képzéshez és az egész életen át tartó tanuláshoz olyan készségek megtartása, illetve megszerzése érdekében, amelyek lehetővé teszik számára, hogy teljes mértékben részt vehessen a társadalomban, és sikeresen alkalmazkodjon a munkaerőpiaci változásokhoz.
3. Az európai oktatási térség 2025-ig történő megvalósításáról szóló bizottsági közlemény, amelyben a Bizottság kiemeli, hogy támogató tanulási környezetet kell teremteni az alulteljesítés kockázatának kitett csoportok számára, és elő kell segíteni a jó iskolai közérzetet.
4. Az oktatás és képzés terén az európai oktatási térség létrehozása érdekében és azon túlmutatóan folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszerének irányítási struktúrájáról (2021–2030) szóló tanácsi állásfoglalás, amelyben a Tanács hangsúlyozza, hogy az oktatás és a képzés meghatározó szerepet tölt be Európa jövőjének alakításában egy olyan időszakban, amikor a polgárok számára elengedhetetlen, hogy személyes kiteljesedést és jólétet találjanak, felkészültek legyenek a változó munkaerőpiachoz való alkalmazkodásra és a munkaerőpiaci teljesítésre, valamint az aktív és felelősségteljes polgári szerepvállalásra.

5. A digitális oktatási cselekvési terv (2021–2027), amelyben a Bizottság felvázolja a nagy teljesítményű digitális oktatási ökoszisztéma koncepcióját, valamint hangsúlyozza a digitális készségek és kompetenciák fejlesztésének fontosságát a mindennapi életben.
6. A digitális oktatásról és készségekről a tagállamokkal folytatott strukturált párbeszéd, amelyet a Bizottság indított 2021-ben, és amelynek keretében a kormányzat egészére kiterjedő megközelítést alkalmaznak a digitális oktatás tekintetében.
7. Az európai gyermekgarancia létrehozásáról szóló, 2021. június 14-i (EU) 2021/1004 tanácsi ajánlás, amelynek célja a társadalmi kirekesztődés megelőzése és az ellene folytatott küzdelem, valamint az esélyegyenlőség biztosítása, mégpedig a hátrányos helyzetű gyermekek számára az oktatásba való ingyenes bejutás garantálása révén. E tekintetben a Tanács az ajánlásban hangsúlyozza, mennyire fontos a digitális oktatási eszközök, a nagy sebességű hálózati kapcsolat, a digitális szolgáltatások és a megfelelő eszközök biztosítása, valamint a digitális készségek javítása és a digitális szakadék valamennyi formájának felszámolása.
8. A fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló stratégia (2021–2030), amelyben a Bizottság jelzi, hogy a digitális technológiák hatékony alkalmazásához fel kell számolni a fogyatékossággal élő személyek előtt álló akadálymentességi gátakat, és be kell fektetni digitális készségeikbe.
9. A korai iskolaelhagyás csökkentését célzó szakpolitikákról szóló, 2011. június 28-i tanácsi ajánlás helyébe lépő, az „Utak az iskolai sikerhez” kezdeményezésről szóló tanácsi ajánlás, amelynek célja, hogy valamennyi európai fiatal számára – személyes jellemzőiktől, családi, kulturális és társadalmi-gazdasági háttérüktől függetlenül – jobb oktatási eredményeket mozdítson elő, továbbá amelyben a Tanács a jó iskolai közérzetet, valamint a fizikai és mentális egészséget mint az iskolai siker kulcsfontosságú elemeit emeli ki.

10. A jelenleg kialakítás alatt lévő nem hivatalos bizottsági szakértői csoport, melynek feladata az lesz, hogy előmozdítsa az alulteljesítés kockázatának kitett csoportok számára a támogató tanulási környezet kialakítását és a jó iskolai közérzet elősegítését.
11. A magas színvonalú és inkluzív alap- és középfokú oktatást előmozdító vegyes tanulási megközelítésekről szóló, 2021. november 29-i tanácsi ajánlás, amelyben a Tanács hangsúlyozza a (fizikai és mentális) jóllét előtérbe helyezésének fontosságát, továbbá javasolja, hogy az iskolai célkitűzésekbe építsenek be a tanulók jóllétére vonatkozó és bántalmazásellenes politikákat, valamint a stressz enyhítése és a kiégés megelőzése érdekében helyezzenek nagyobb hangsúlyt a tanárok és oktatók, a nevelési-oktatási intézményvezetők és az egyéb oktatási személyzet jóllétére és szakmai életének minőségére.
12. A fenntartható versenyképességet, a társadalmi méltányosságot és a rezilienciát célzó szakképzésről szóló, 2020. november 24-i tanácsi ajánlás, amelyben a Tanács hangsúlyozza a digitális gazdasághoz igazodó szakképzési politikákat.
13. A szakképzésnek a helyreállítás, valamint a digitális és zöld gazdaságra való méltányos átállás támogatásában betöltött szerepéről szóló osnabrücker nyilatkozat, amelynek célja a szakképzés digitalizációjának fejlesztése az egész életen át tartó tanulás új kultúrájának keretében.
14. A Tanács következtetései a digitális oktatásról az európai tudásalapú társadalmakban, amelyben a Tanács hangsúlyozza, hogy a digitális oktatás keretében figyelembe kell venni a tanulási folyamatban részt vevő valamennyi szereplő jóllétét.
15. A 2021. évi Oktatási és Képzési Figyelő, amelyben előtérbe kerül a jó oktatási közérzet témája.

16. A „Digitális évtized a gyermekek és az ifjúság számára: a gyermekbarát internetre (BIK+) vonatkozó új európai stratégia” című bizottsági közlemény, amelyben a hangsúly a gyermekek online környezetben való jóllétének fokozásán van.
17. A Bizottság által készített aktualizált „Lakossági Digitális Kompetenciakeret” (DigComp 2.2), amelyben a Bizottság például a jóllét és az egészség elősegítésével, valamint az internetes megfélemlítés megértésével és az ellene való küzdelemmel összefüggésben hangsúlyozza a biztonságot.
18. Az Európai Oktatói Digitális Kompetenciakeret (DigCompEdu), amelyben a Bizottság hangsúlyozza a tanulók fizikai, pszichológiai és társadalmi jóllétének a digitális technológiák használata során történő biztosítását célzó intézkedések fontosságát.

TUDATÁBAN VAN ANNAK, HOGY:

19. E tanácsi következtetések alkalmazásában a „jóllét a digitális oktatásban” kifejezés a fizikai, a kognitív, a társadalmi és az érzelmi megelégedettség érzeteként értelmezendő, amely minden egyén számára lehetővé teszi, hogy – többek között digitális oktatási és képzési eszközök és módszerek révén – pozitívan vegyen részt minden digitális tanulási környezetben, maximalizálja az egyénekben rejlő lehetőségeket és önmegvalósítást, továbbá minden egyént segít abban, hogy biztonságosan tevékenykedhessen az interneten, és támogatja az online környezetben való tudatos magatartás kialakítását¹. E tanácsi következtetések középpontjában az alapfokú, valamint – a szakképzést is magában foglaló – alsó és felső középfokú oktatásban és képzésben, illetve ezek révén megvalósuló digitális jóllét áll.

¹ A kognitív jóllét fogalma úgy határozható meg, mint a tanulók „sikeres társadalmi részvétele különböző szerepekben – élethosszig tanulóként, termelékeny munkavállalóként és aktív polgárként”. Ezt a részvételt többek között az elsajátított ismereteik és kompetenciáik teszik lehetővé. A fizikai jóllét úgy értelmezhető, mint az egyének egészségi állapota, és azon képességük, hogy egészséges életmódot folytassanak. A társadalmi jóllét kiterjed a tanulók másokkal való interakcióira, valamint a digitális tanulási környezetről alkotott képükre. A pszichológiai jóllét a tanulóknak a saját életükkel és a saját maguk által kitűzött személyes céljaikkal kapcsolatos véleményeire és érzéseire utal (Panesi, S., Bocconi, S. és Ferlino, L., *Promoting Students' Well-Being and Inclusion in Schools Through Digital Technologies: Perceptions of Students, Teachers, and School Leaders in Italy Expressed Through SELFIE Piloting Activities* [A diákok jóllétének és befogadásának előmozdítása az iskolákban digitális technológiák segítségével: olaszországi diákok, tanárok és nevelési-oktatási intézményvezetők által szerzett tapasztalatok a SELFIE kísérleti tevékenységein keresztül], *Frontiers in Psychology*, 2020).

20. E tanácsi következtetések alkalmazásában a „tanulók” kifejezés minden olyan diákra, hallgatóra és tanulószereződéses tanulóra vonatkozik, akik a formális alapoktatási rendszerekben – így többek között a szakmai alapképzésben – alapfokú, alsó, illetve felső középfokú szinten vesznek részt.
21. E tanácsi következtetések alkalmazásában a „pedagógusok” kifejezés azokra a tanárookra, nevelési-oktatási intézményvezetőkre, oktatókra és egyéb pedagógiai személyzetre vonatkozik, akik részt vesznek a tanulóknak a formális alapoktatási rendszerek – így többek között a szakmai alapképzés – alap- és középfokú szintjén történő tanításában.
22. A digitális technológiák gyökeresen megváltoztatták azt, ahogyan az emberek tanulnak, dolgoznak, felhasználják az információkat és kommunikálnak. A digitális átállás új kihívásokat és lehetőségeket teremt a tanulók számára, valamint hatással van kognitív, fizikai, társadalmi és érzelmi életükre.
23. A Covid19-világjárvány, valamint a szükséghelyzeti táv-, illetve online tanításra és tanulásra való átállás számos kihívás elé állította a digitális tanulási környezeteket. Az, ahogyan a digitális oktatási és képzési rendszerek – köztük a tanulók és a pedagógusok, valamint az egyéb érintett szereplők – reagáltak ezekre a kihívásokra, hasznos tapasztalatként és levont tanulságként szolgálhat a digitális oktatás keretében a jólléttel kapcsolatos megközelítések kidolgozásához.
24. A magas színvonalú és inkluzív oktatással és képzéssel növelni kell a digitális átállás révén megnyíló azon lehetőségeket, amelyek a tanulók és a pedagógusok digitális tanulási környezetekben való jóllétének elősegítését célozzák. Ezt szisztematikusan támogatni és ösztönözni kell a digitális oktatási ökoszisztéma² valamennyi területén.

² A digitális oktatási ökoszisztéma magában foglalja a digitális oktatási infrastruktúrát, a konnektivitást és a berendezéseket (beleértve az akadálymentesen hozzáférhető és támogató-segítő technológiákat is); a magas színvonalú digitális oktatási tartalmat; a digitális technológiáknak a pedagógiai folyamatba való beépítését célzó know-how-val rendelkező tanulókat és pedagógusokat; továbbá a digitális ismeretek, készségek és kompetenciák fejlesztését, valamint a digitális tanulási környezetekben a személyes kapcsolatokra vonatkozó feltételeket.

25. A tanulók jóllétének a digitális oktatás keretében történő megerősítése kétirányú folyamat. A digitális környezetek kihívásokat hozhatnak magukkal a digitális oktatás összefüggésében is, ilyen például az internetes megfélemlítés jelensége. Ezek a kihívások negatív hatással lehetnek a jóllétre, különösen akkor, ha az adott digitális környezet egyes elemeit rosszul tervezték meg vagy rosszul alkalmazzák. A jól kialakított, hatékony és inkluzív digitális oktatási ökoszisztémák ezzel szemben elősegíthetik a tanulók jóllétének előmozdítását, és javíthatják kilátásaikat nemcsak az oktatásban, hanem az életben és a munka világában is.
26. A digitális szakadék komoly veszélyt jelent mind a tanulók, mind a pedagógusok jóllétére a digitális oktatás és képzés terén, és gyakran felerősíti a már meglévő egyenlőtlenségeket vagy újakat teremt. A nemzeti, regionális és helyi szintű iskolarendszereknek képesnek kell lenniük arra, hogy megoldást kínáljanak azokra a problémákra, amelyek a tanulók – különösen a hátrányos helyzetű tanulók, köztük a fogyatékkal élő és/vagy sajátos nevelési igényű tanulók, valamint a nemek közötti digitális szakadék miatt kihívásokkal szembesülő tanulók – elégtelen hozzáféréssel, nem megfelelő felszerelésével vagy nem kielégítő tanulási feltételeivel kapcsolatban jelentkeznek.
27. Az új – így a hozzáférhető és fellelhető digitális eszközök használatával járó – tanulási modelleknek köszönhetően könnyebb elérni a hátrányos helyzetű tanulókat, köztük a fogyatékkal élő és/vagy sajátos nevelési igényű tanulókat és azokat, akik egészségi állapotuk miatt átmenetileg nem tudnak iskolába járni, valamint az elszigetelt, szigeti vagy távoli térségekben, például az EU legkülső régióiban élő tanulókat. E modellek ezenfelül elősegítik, hogy a tanulók motiváltabbak és elkötelezettebbek legyenek az online tapasztalatszerzés iránt, emellett pedig a tanulóközpontú megközelítésekkel együtt hozzájárulnak a digitális szakadék csökkentéséhez.
28. A digitális eszközök és a magas színvonalú oktatási tartalmak megkönnyíthetik a migráns háttérű tanulók és/vagy az oktatás nyelvétől eltérő anyanyelvű tanulók számára, hogy folytassák tanulmányaikat és képzésüket, és segíthetik őket abban, hogy fenntartsák kapcsolatukat anyanyelvükkel és származási kultúrájukkal, valamint hogy megbirkózzanak az esetleges traumatikus élményekkel és az új kihívásokkal.

29. Azáltal, hogy egyre gyakrabban és egyre nagyobb mértékben hozzá lehet férni a digitális környezetekhez, illetve egyre gyakoribb és elterjedtebb e környezetek használata, a tanulók fokozottabban ki lehetnek téve a digitális világgal járó olyan veszélyeknek, mint például az internetes megfélemlítés és/vagy az elszigeteltség. A biztonságos digitális tanulási környezet tényleges előmozdítása érdekében erőfeszítéseket kell tenni annak biztosításáért, hogy a tanulók ilyen irányú oktatásban, a pedagógusok pedig a megfelelő képzésben részesüljenek és együttműködjenek más érintett szakemberekkel.
30. Az oktatási és képzési rendszerekben nagyobb hangsúlyt kell fektetni a kritikai gondolkodásra, a médiatudatosságra és a digitális jártasságra, valamint a dezinformációval és a félretájékoztatással szembeni rezilienciára annak érdekében, hogy a tanulók elsajátíthassák a potenciális fenyegetésekre és kihívásokra való reagáláshoz szükséges készségeket, valamint hogy biztonságosabb és pozitívabb online élményt lehessen biztosítani.
31. A pedagógusok, valamint az adminisztratív és a vezető személyzet fontos és pótolhatatlan szerepet játszanak az oktatási és képzési környezet kialakításában³ és a tanulók jóllétének előmozdításában. Fejleszteniük és erősíteniük kell digitális kompetenciáikat, és bővíteniük kell ismereteiket a digitális eszközök oktatásban és képzésben való használatának előnyeiről és kihívásairól, például az alap- és bevezető képzés keretében, valamint folyamatos szakmai fejlődés révén; emellett még nagyobb figyelmet kell fordítaniuk arra, hogy a lányok számára vonzóbbá tegyék az IKT-készségek fejlesztését, például azzal, hogy a digitális kompetenciák oktatása tekintetében a nemek közötti egyenlőség szempontját figyelembe vevő megközelítést alkalmazzanak.
32. A digitális technológiák nem arra hivatottak, hogy helyettesítsék a fizikai jelenlétet és a pedagógusok és a tanulók közötti személyes interakciókat. A digitális technológiák oktatási folyamatokba való integrálásának célja a pedagógusok munkájának támogatása és megkönnyítése, valamint a tanulók tanulási élményének javítása.

³ A pedagógusok általános jóllétét különböző tényezők befolyásolhatják: ilyenek a túlzott munkaterhelés, a tanári szakma elismerésének és tiszteletben tartásának vélt hiánya, a túl nagy méretű osztályok, a nehezen kezelhető tanulókkal küzdő iskolák támogatásának hiánya, valamint egyes országokban a nem megfelelő vagy egyenlőtlen finanszírozás (Viac, C. és Fraser P., *Teachers' well-being: A framework for data collection and analysis* [A tanárok jólléte: adatgyűjtési és -elemzési keret], az OECD 213. sz. oktatási munkadokumentuma, OECD Publishing, Párizs, 2020).

ELISMERI, HOGY:

A tanulók és pedagógusok jóllétét a digitális oktatás és képzés összefüggésében az alábbiakkal lehet támogatni:

A. Azon ismeretek, készségek és kompetenciák elsajátítása, amelyekkel előmozdítható a jóllét a digitális oktatásban és képzésben

33. Az egyéneket személyes, szakmai és polgári életükben egyaránt digitális környezet veszi körül. A digitális ismeretek, készségek és kompetenciák fejlesztése elősegítheti érzelmi jóllétüket és elégedettségüket, és erősítheti azon képességüket, hogy megfelelően reagáljanak a digitális és a fizikai világban felmerülő kihívásokra és kockázatokra.
34. A digitális készségek és kompetenciák fejlesztésére vonatkozó szakpolitikákat és intézkedéseket a tanulók jóllétének és egyéni igényeinek kellő figyelembevételével kell kialakítani, különös tekintettel a hátrányos helyzetű csoportokra. E szakpolitikák és intézkedések emellett arra is hivatottak, hogy növeljék a tanulók rezilienciáját és szerepvállalását. A digitális kompetenciának⁴ része a digitális technológiák magabiztos, kritikai gondolkodáson alapuló, felelős, etikus és biztonságos használata. Az olyan digitális készségekre, mint a számítógépes gondolkodás, az IKT-problémamegoldás és az adatumveltség mind az oktatás és képzés kezdeti szakaszában, mind pedig egész életen át tartó alapon szükség van ahhoz, hogy az egyének jobban integrálódhassanak a társadalomba, és könnyebben hozzájussanak a munkalehetőségekhez.
35. A digitális technológiák befolyással vannak arra, hogy a tanulók milyen módon tanulnak, keresnek és osztnak meg információkat, hogyan kommunikálnak egymással, és hogyan szocializálódnak. A tanulók sokféle információnak vannak kitéve, ideértve a dezinformációt és a félretájékoztatót is, ezért alapvető fontosságú a digitális jártasság és a médiumveltség, a kritikai gondolkodás és a problémamegoldó készségek fejlesztése.

⁴ Lásd pl.: Európai Bizottság, Közös Kutatóközpont, Vuorikari, R., Kluzer, S., Punie, Y., *DigComp 2.2, The Digital Competence Framework for citizens: with new examples of knowledge, skills and attitudes* (Lakossági digitális kompetenciakeret – Új példák az ismeretek, a készségek és az attitűdök terén), 2022; A Tanács ajánlása (2018. május 22.) az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról (HL C 189., 2018.6.4., 1. o.).

36. A tanulóknak meg kell szerezniük és fejleszteniük kell azokat az ismereteket, készségeket és kompetenciákat, amelyek szükségesek a digitális eszközök ártalmatlan, biztonságos és etikus használatához, ideértve a kiberbiztonsági készségeket és a mesterségesintelligencia-algoritmusok korlátainak ismeretét is. Ez jelentős hatással lehet a tanulók jóllétére és rezilienciájára.
37. A személyes és szociális kompetenciák fejlesztése segítheti a tanulókat abban, hogy olyan digitális közösségi hálózatokat használjanak, amelyek esetében kisebb az érzelmi vagy szociális ártalmak kockázata, és jobban tudatosodjon bennük, milyen kockázatokkal jár a digitális technológiák túlzott használata.
38. A tanulóknak tisztában kell lenniük a szellemi tulajdonnal kapcsolatos szabályokkal, és lehetővé kell tenni számukra, hogy megszerezzék a digitális tartalom létrehozásához, megosztásához és használatához szükséges ismereteket, készségeket és kompetenciákat.
39. Az IKT-termékek és -szolgáltatások, valamint a fejlett digitális technológiák fejlesztése magas szintű és speciális készségeket igényel, ideértve azokat a termékeket, szolgáltatásokat és technológiákat is, amelyek pozitív hatást gyakorolhatnak az egyének, például a fogyatékkal élők és/vagy a sajátos nevelési igényű személyek jóllétére.
40. A pedagógusokat támogatni kell a digitális ismeretek, készségek és kompetenciák elsajátításában és fejlesztésében, például az alap- és bevezető képzés és a folyamatos szakmai fejlődés keretében, és megfelelő ismeretekkel kell rendelkezniük a digitális eszközök használatának előnyeiről és kihívásairól, valamint az oktatásban és képzésben való használatukból eredő lehetőségekről. A pedagógusoknak támogatniuk kell a tanulókat abban, hogy biztonságos, felelős és kreatív módon használják a technológiát.

B. A tanulók jóllétét fokozó tanítási és tanulási megközelítések és digitális környezetek kialakítása

41. A tanítási és tanulási módszerekre, valamint szervezeti szempontokra is kiterjedő tanítási és tanulási megközelítéseknek javítaniuk kell az oktatási és képzési folyamat relevanciáját és hatékonyságát, valamint a tanulók elégedettségét és önbizalmát valamennyi tanulási környezetben. Ebben az összefüggésben döntő fontosságú a digitális infrastruktúra és a digitális technológiák hozzáférhetősége, biztonsága és minősége. A fejlett digitális technológiák kialakítása és használata az oktatásban és a képzésben előnyös lehet, különösen a hátrányos helyzetű tanulók, köztük a fogyatékkal élő és/vagy sajátos nevelési igényű tanulók számára.
42. A digitális oktatásra vonatkozó szakpolitikák kialakításakor a következő szempontokat kell figyelembe venni:
- *a tanulási környezet*, figyelembe véve a tanulók társadalmi-gazdasági, kulturális és családi hátterét, valamint egyéb releváns körülményeket;
 - *az alkalmazott eszközök* használata a tanulók egyéni igényeihez igazítva (ezeket befolyásolhatja pl. egészségi állapot, sajátos nevelési igény és társadalmi-gazdasági háttér):
 - A digitális oktatási ökoszisztémáknak támogatniuk kell az olyan innovatív oktatási eszközökkel végzett munkát, amelyek magukban foglalhatják a játékosítást, a kiterjesztett valóságon alapuló oktatási megoldásokat, például a kiterjesztett/virtuális valóságot, a mesterséges intelligenciát, a tanulóelemzést és a közösségi hálózatokat, tiszteletben tartva az etikus és átlátható megközelítést, az adatvédelmet és a beépített megkülönböztetésmentességet, figyelembe véve az előnyöket és a potenciális kockázatokat⁵.

⁵ E kockázatok közé tartozik például az internetfüggőség, a képernyő előtt töltött túl hosszú idő, a videojáték-szenvedély és az egészségügyi szempontok, mint például az elhízáshoz vezető ülő életmód.

- A digitális megoldásokat úgy kell kialakítani, hogy lehetővé tegyék és ösztönözzék a digitális oktatási célokhoz való alkalmazkodóképességet, és tiszteletben tartsák valamennyi egyén, különösen a hátrányos helyzetű csoportokba tartozó tanulók eltérő háttérét és igényeit. Adott esetben elő kell mozdítani az oktatásban és képzésben használt digitális megoldások interoperabilitását.
- A fejlett és specializált digitális technológiák (pl. mesterséges intelligencia, kiterjesztett/virtuális valóság, a dolgok internete, digitális ikermodell stb.) javíthatják a tanulási és képzési környezetek hozzáférhetőségét és minőségét, és szinergikusan kiegészíthetik a nem digitális oktatási és tanulási megközelítéseket. Az innovatív digitális megoldások integrációja elősegítheti a tanulók készségeit a szakoktatásban és -képzésben is.
- A digitális technológiák használata olyan időt vehet igénybe, amelyet az egészség szempontjából előnyös egyéb tevékenységekre, például testmozgásra vagy alvásra is lehetne fordítani. Ezért szem előtt kell tartani a képernyő előtt töltött idő és a képernyőmentes idő közötti egyensúlyt és az időbeosztást.
- a tervezett tanulási eredményekhez vezető oktatási folyamatban alkalmazott *tanulási feladatok*
 - Konkrét pedagógiai céllal kialakított, modern, hozzáférhető és könnyen használható módon biztosított, magas színvonalú digitális oktatási tartalom használata⁶.
 - Támogatni kell a tanulóközpontú megközelítéseket, beleértve a tanulók autonómiájának előmozdítását is.
- olyan *pedagógusok*, akik jól képzettek, és képesek arra, hogy iránymutatást nyújtsanak a tanulóknak a digitális technológiák megfelelő használatáról, beleértve a képernyő előtt töltött és a képernyőmentes idő okos és kiegyensúlyozott elosztását. A jól képzett pedagógusok képesek figyelembe venni a különböző digitális tanulási környezetek sajátosságait, és képesek innovatív digitális eszközökkel, tanítási és tanulási megközelítésekkel dolgozni és azokat pedagógiai környezetben végrehajtani, szem előtt tartva a digitális technológiák túlzott használatának kockázatát.

⁶ Az oktatási tartalmakat illetően hasznos iránymutatást nyújthat a digitális oktatási tartalmak kerete, amelyet a Bizottság hamarosan be fog nyújtani.

C. Személyes kapcsolatok a digitális oktatási ökoszisztémában

43. A digitális oktatási ökoszisztémák nemcsak a digitális infrastruktúrán, valamint a digitális eszközökön és tartalmakon alapulnak, hanem az érintett személyek – azaz a technológiai eszközöket kommunikációra, valamint tartalmak és hálózatok létrehozására használó tanulók, pedagógusok és más szereplők – közötti társadalmi érintkezéseken, valamint fizikai és társadalmi környezetükön is. A digitális oktatási ökoszisztémák kialakításakor alapvető fontosságú a társadalmi érintkezések figyelembevétele.
44. A technológiai fejlődés megváltoztatta a kommunikáció formáit, és új lehetőségeket nyitott meg a társadalmi szerepvállalás, az önkifejezés és a digitális állampolgárság⁷ terén, ideértve az online eszközökön keresztül történő aktív társadalmi részvételt is.

⁷ Az Európa Tanács szerint „digitális állampolgár az, aki kompetenciák széles körének elsajátítása révén képes aktívan, pozitívan és felelősen, online és offline egyaránt bekapcsolódni a helyi, országos és globális közösségekbe” (Richardson, J., Milovidov, E., *Digital citizenship education handbook: being online, well-being online, rights online* [Digitális állampolgársági oktatási kézikönyv: online lét, online jóllét, online jogok], Európa Tanács, 2019).

45. A digitális kapcsolatok segíthetnek a szociális készségek kialakításában, és erősíthetik a társadalmi kapcsolatokat. A tanulók és a pedagógusok azonban olyan digitális kockázatoknak⁸ (például internetes megfélemlítésnek, gyűlöletbeszédnek, álhíreknek, magánélet tiszteltetben tartásához való jog megsértésének, online csalásoknak, visszhangkamráknak⁹ stb.)¹⁰ is ki lehetnek téve, amelyek károsak jóllétükre¹¹. Alapvető fontosságú, hogy a tanulók, a pedagógusok és a szülők tisztában legyenek e kockázatok körével és változatosságával, kivédésük, illetve megelőzésük módjaival, továbbá azzal, hogy hol kaphatnak segítséget, és hogyan alakítsanak ki magukban rezilienciát. Fontos továbbá az interakcióknak, valamint a tanítási és tanulási módszereknek a digitális tanulási környezetben a digitális kockázatok kezelése érdekében történő felhasználása.
46. Az oktatási és képzési rendszereknek és az iskoláknak meg kellene vizsgálniuk, hogy miként lehetne megerősíteni a jóllétet a digitális oktatásban, előmozdítani a digitális kockázatokkal kapcsolatos tudatosságot és megelőzést, valamint az egész iskolára kiterjedő szabályokat, beleértve a szervezeti jellegű iskolai eljárásokat is, támogatva a biztonságos digitális oktatási környezeteket és kezelve a digitális kockázatokkal kapcsolatos kihívásokat.

⁸ A digitális kockázatok kapcsolódhatnak például a digitális technológiák túlzott vagy nem megfelelő használatához vagy a tanulónak a digitális világgal való interakciójához.

⁹ A „visszhangkamra” kifejezés a közösségi médiában és online vitacsoportokban előforduló azon helyzetekre utal, amelyekben a vélelmeket egy zárt, elszigetelt rendszeren belüli kommunikáció és ismétlések felnagyítják vagy felerősítik. A résztvevők itt általában olyan információkat kapnak, amelyek alátámasztják a meglévő nézeteiket, ellentétes véleményekkel pedig nem találkoznak (Vuorikari, R., Kluzer, S. és Punie, Y., *DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens - With new examples of knowledge, skills and attitudes* [Lakossági digitális kompetenciakeret – Új példák az ismeretek, a készségek és az attitűdök terén], az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg, 2022).

¹⁰ Egy 2019-es OECD-tanulmány típusokba sorolja a kockázatok: kapcsolati kockázatok, tartalomkockázatok, adatvédelmi kockázatok és fogyasztói kockázatok (Burns, T., Gottschalk, F. [szerk.], *Educating 21st Century Children: Emotional Well-being in the Digital Age*, Educational Research and Innovation [A gyermekek oktatása a 21. században: érzelmi jóllét a digitális korban, oktatáskutatás és -innováció], OECD Publishing, Párizs, 2019).

¹¹ Az internetes megfélemlítés például még károsabb lehet, mint a zaklatás egyéb formái, mivel a megaláztatásnak széles körű online közönség lehet a tanúja, továbbá a szavak és képek korlátlan ideig az online környezetben maradhatnak.

47. Az online világban felerősített társadalmi összehasonlítások negatív hatással lehetnek a mentális egészségre és az önbecsülésre, különösen serdülőkorban. A tanulóknak a saját testképükkel kapcsolatos aggodalmait és a társadalmi elidegenedés érzését kiválthatják vagy fokozhatják a közösségi médiában látott „ideális” képek. Az online közösségi média használata a kimaradástól való félelem („fear of missing out”) jelenségével is összefügg. A digitális tanulási környezetben a pedagógusoknak tisztában kell lenniük ezekkel a kockázatokkal, fel kell hívniuk a figyelmet e jelenségek negatív hatásaira és kezelniük kell azokat, valamint elő kell segíteniük a tanulók készségfejlesztését e problémák kezelése érdekében.
48. A pedagógusoknak motiválniuk kell a tanulókat a tanulásra és képességeik teljes kibontakoztatására, továbbá segíteniük kell őket abban, hogy olyan rendezett, érett személyekké váljanak, akik tisztában vannak erősségeikkel, gyengeségeikkel, életcéljaikkal és törekvéseikkel, valamint pozitív önképet alakítottak ki, tiszteletben tartva egyúttal a többi embert és azok egyéni igényeit. Az ilyen magatartás a jóllét egyik kulcsfontosságú tényezője a digitális oktatásban.
49. Az okos digitális nevelésnek és a támogató családi környezetnek a digitális oktatási ökoszisztéma részét kell képeznie, figyelembe véve a családi háttérrel is. Az iskoláknak tisztában kell lenniük azzal, hogy fontos a szülővel vagy gondviselővel folytatott kommunikáció és együttműködés a digitális oktatás kínált lehetőségekről, előnyökről és kihívásokról, valamint a digitális eszközök oktatási és képzési célú használata során a digitális kockázatokról és az időgazdálkodásról.

FELKÉRI A TAGÁLLAMOKAT, HOGY A NEMZETI KÖRÜLMÉNYEIKNEK ÉS A SZUBSZIDIARITÁS ELVÉNEK MEGFELELŐEN

50. A digitális oktatásra vonatkozó nemzeti szakpolitikák és stratégiák kidolgozásakor helyezzenek hangsúlyt a tanulók és a pedagógusok jóllétének fokozására;
51. Mozdítsák elő a tanítási és tanulási folyamatok megtervezését a tanulók jóllétére gyakorolt hatásuk érdekében, és adott esetben ösztönözzék a digitális oktatási ökoszisztémák, valamint a mentális egészséggel foglalkozó és a pszichoszociális szakemberek és szolgáltatások közötti szoros együttműködést;
52. Ösztönözzék a tanulóközpontú megközelítésen alapuló tanítási és tanulási folyamatokat, például a fejlett digitális technológiák integrálása, a mesterséges intelligencia és az adatok etikus felhasználása¹² révén, különös hangsúlyt fektetve a hátrányos helyzetű és a kiszolgáltatott helyzetben lévő tanulók, köztük a fogyatékkal élő és/vagy sajátos nevelési igényű tanulók, valamint a tehetséges tanulók jóllétének támogatására, továbbá a nemek közötti digitális szakadék kezelésére;
53. Tudatosítsák jobban a tanulóknak és a pedagógusoknak, hogy egyensúlyt kell teremteni a számítógép előtt, illetve a számítógép nélkül töltött időtartamok között, továbbá lehetőség szerint támogassák az iskolákat abban, hogy megfelelően gazdálkodjanak a digitális és a tantermi tanítási és tanulási tevékenységekre fordított idővel;
54. Vizsgálják meg, hogy miként lehet támogatni a digitális technológiák tanítási és tanulási folyamatainak, valamint használatának megtervezését és végrehajtását az oktatásban és képzésben annak érdekében, hogy megkönnyítsék a migráns háttérű tanulók és/vagy az oktatás nyelvétől eltérő első nyelvű tanulók integrációját a tagállamok oktatási és képzési rendszereibe, lehetővé téve azonban számukra, hogy fenntartsák kapcsolatukat anyanyelvükkel és saját kultúrájukkal;

¹² A mesterséges intelligencia (MI) és az adatok oktatási és tanulási célú felhasználására vonatkozó, a Bizottság által a pedagógusok számára kidolgozott etikai iránymutatások hasznos útmutatónak és segítségnek bizonyulhatnak.

55. Támogassák¹³ a tanulók digitális világban jelentkező potenciális fenyegetésekkel kapcsolatos ismereteit, továbbá rezilienciájuk fejlesztését annak érdekében, hogy csökkenjenek a kockázatok, és biztonságos online lehetőségek álljanak a fiatalok rendelkezésére, egyúttal azonban támogassák az adatvédelmet és az online adatvédelmet;
56. Vizsgálják meg, hogy miként lehet támogatni a pedagógusokat a tanulók kritikai gondolkodásának, médiaműveltségének és digitális jártasságának előmozdításában, valamint az adatokkal és információkkal való foglalkozásban, beleértve a félretájékoztatás és a dezinformáció¹⁴ megalapozott megközelítését is;
57. Ösztönözzék az iskolákat, hogy adott esetben alkalmazzanak olyan, egész iskolára kiterjedő közösségi megközelítéseket, amelyek szisztematikusan előmozdítanak a jóllétet a digitális oktatásban alap-, középszinten és a szakképzésben is, ideértve a megelőzést és a rezilienciát támogató, továbbá az olyan kihívások kezelését célzó rugalmas módszereket is, mint például a digitális kockázatok, valamint az iskolák szervezeti eljárásait;
58. Mérlegeljék a meglévő uniós eszközök (az Európai Szociális Alap Plusz, az Erasmus+, a Technikai Támogatási Eszköz stb.) által kínált lehetőségek kihasználását a tanulók és a pedagógusok digitális tanulási környezetben való jóllétére összpontosító digitális oktatási politikák előmozdítása érdekében.

¹³ Például az EU által társfinanszírozott, tagállami Safer Internet Központok meglévő hálózatán, valamint a betterinternetforkids.eu platformon, a gyermekek online biztonságával foglalkozó páneurópai központon keresztül, amely az EU valamennyi hivatalos nyelvén tartalmaz anyagokat a tanárok, a szülők és a gyermekek számára.

¹⁴ A dezinformáció kezelésére, valamint a digitális jártasság oktatás és képzés révén történő előmozdítására vonatkozó, a Bizottság által a tanárok és az oktatók számára kidolgozott iránymutatások hasznos útmutatónak és segítségnek bizonyulhatnak.

FELKÉRI A BIZOTTSÁGOT, HOGY A SZERZŐDÉSEKKEL ÖSSZHANGBAN ÉS A SZUBSZIDIARITÁS ELVÉNEK TELJES KÖRŰ TISZTELETBEN TARTÁSA MELLETT

59. Támogassa a digitális technológiák használatának a tanulók és a pedagógusok jóllétére gyakorolt hatásával kapcsolatos kutatást a tagállamokban, és készítsen kutatási eredményeken alapuló tanulmányt a digitális oktatási környezetben felmerülő jólléti szükségletek aktuális helyzetéről. Alakítson ki modellt a digitális tanulási ökoszisztémákban megvalósuló jóllét javítását célzó hatékony gyakorlatokra vonatkozóan, valamint végső lépésként dolgozzon ki kritériumokat az iskolákban alkalmazandó „digitális jólléti iskolamodell” leírására, amelyet a tagállamok önkéntes alapon – mint lehetséges példát – alkalmazhatnak. E modell kidolgozása során tekintse át annak a jelenleg kialakítás alatt lévő nem hivatalos bizottsági szakértői csoportnak a munkáját, amely az alulteljesítés szempontjából nagy kockázatú csoportok támogató tanulási környezetének megteremtésére és a jó iskolai közérzet elősegítésével foglalkozni;
60. Ösztönözze a pedagógusoknak és más érintett szakembereknek szánt olyan színvonalas tartalmak kidolgozását és megosztását, amelyek célja tovább fejleszteni és javítani az említettek tudását, készségeit és kompetenciáit, tanulóközpontú pedagógiai szemléletét, valamint a sokszínű tanulói csoportokkal folytatott munkát;
61. Fontolja meg, hogy az éves Digitális Oktatási Hackathon részeként kitérnek a digitális oktatásban megvalósuló jóllét előmozdítására;

62. Végezzen figyelemfelhívó tevékenységet az összes érdekelt fél, például a digitális eszközök és szolgáltatások tervezői, többek között az oktatási technológiai ágazat (EdTech) és a kiberbiztonságra összpontosító szereplők körében azzal kapcsolatban, hogy építsenek be termékeikbe olyan felhasználóbarát megközelítéseket és megoldásokat, melyek elősegíthetik a tanulók és a pedagógusok jóllétét a digitális oktatásban. Végezzen figyelemfelhívó tevékenységet a digitális oktatási tartalmat fejlesztő összes érdekelt fél körében azzal kapcsolatban, hogy a jóllét szempontját ne csak magába a tartalomba építsék be, hanem a tanítási és tanulási folyamatokba is;
63. Támogassa az olyan uniós programok, mint az Erasmus+, az Európai Szociális Alap Plusz, az Európai Szolidaritási Testület, a Horizont Európa és a Digitális Európa program igénybevételét a tanulók és a pedagógusok digitális tanulási környezetben megvalósuló jóllétének előmozdítása céljából, továbbá támogassa a fejlett digitális technológiák használatát például fogyatékkal élő és/vagy sajátos nevelési igényű tanulók esetében, valamint a játékosítás, a mesterséges intelligencián alapuló oktatási megoldások és a kiterjesztett valóság körébe tartozó technológiák, például a kibővített/virtuális valóság pedagógiai célú fejlesztését, tesztelését és alkalmazását;
64. Mérlegelje, hogy szükség van-e a tagállamokra kiterjedő olyan holisztikus, integrált és fenntartható digitális oktatási ökoszisztémára, amely előmozdítja a minőséget és a befogadást, valamint erősíti a jóllétet a digitális oktatásban; mindezt a digitális oktatási cselekvési terv (2021–2027) folyamatban lévő végrehajtásának, valamint a digitális oktatást lehetővé tevő tényezőkről szóló tanácsi ajánlásra és a digitális készségek oktatásban és képzésben való elsajátításának javításáról szóló tanácsi ajánlásra irányuló, küszöbön álló javaslatoknak az összefüggésében.
-

HÁTTÉRDOKUMENTUMOK

Európai Tanács

- Az Európai Tanács 2017. december 14-i következtetései (EUCO 19/1/17 REV 1)

Az Európai Unió Tanácsa

- A Tanács következtetései az EU gyermekjogi stratégiájáról (10024/22)
- A Tanács ajánlása a magas színvonalú és inkluzív alap- és középfokú oktatást előmozdító egyes tanulási megközelítésekről (HL C 504., 2021.12.14., 21. o.)
- A Tanács 2021. június 14-i (EU) 2021/1004 ajánlása az európai gyermekgarancia létrehozásáról (HL L 223., 2021.6.22., 14. o.)
- A Tanács következtetései az oktatás és képzés területén a mindenki számára elérhető oktatási siker előmozdítását célzó méltányosságról és befogadásról (HL C 221., 2021.6.10., 3. o.)
- A Tanács állásfoglalása az oktatás és képzés terén az európai oktatási térség létrehozása érdekében és azon túlmutatóan folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszeréről (2021–2030) (HL C 66., 2021.2.26., 1. o.)
- A Tanács 2020. november 24-i ajánlása a fenntartható versenyképességet, a társadalmi méltányosságot és a rezilienciát célzó szakképzésről (HL C 417., 2020.12.2., 1. o.)
- A Tanács következtetései a digitális oktatásról az európai tudásalapú társadalmakban (HL C 415., 2020.12.1., 22. o.)

- A Tanács következtetései az oktatás és a képzés területén a Covid19-válság elleni fellépésről (HL C 212. I, 2020.6.26., 9. o.)
- A Tanács következtetései a jövő európai tanáraitól és oktatóiról (HL C 193., 2020.6.9., 11. o.)
- A Tanács következtetései a jóléti gazdaságról (HL C 400., 2019.11.26., 9. o.)
- A Tanács állásfoglalása az európai oktatási térségnek a jövőorientált oktatási és képzési rendszerek támogatása érdekében történő továbbfejlesztéséről (HL C 389., 2019.11.18., 1. o.)
- A Tanács következtetései az európai oktatási térség létrehozásának lépéseiről (HL C 195., 2018.6.7., 7. o.)
- A Tanács ajánlása az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról (HL C 189., 2018.6.4., 1. o.)

Nyilatkozatok

- Osnabrücki nyilatkozat a szakképzésnek a helyreállítás, valamint a digitális és zöld gazdaságra való méltányos átállás támogatásában betöltött szerepéről (2020. november 30.)

Európai Bizottság

- A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Digitális évtized a gyermekek és az ifjúság számára: a gyermekbarát internetre (BIK+) vonatkozó új európai stratégia (COM(2022) 212 final)
- A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Cselekvési terv a szociális jogok európai pillérének megvalósítására (COM(2021) 102 final)
- A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Egyenlőségközpontú Unió: Stratégia a fogyatékkal élő személyek jogainak érvényre juttatásáért (2021–2030) (COM(2021) 101 final)
- A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának az európai oktatási térség 2025-ig történő megvalósításáról (COM(2020) 625 final)
- A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Digitális oktatási cselekvési terv 2021–2027 – Az oktatás és a képzés átalakítása a digitális kornak megfelelően (COM(2020) 624 final)
- A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A fenntartható versenyképességre, a társadalmi méltányosságra és a rezilienciára vonatkozó európai készségfejlesztési program (COM(2020) 274 final)

- A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az egyenlőségközpontú Unió: a 2020-2025 közötti időszakra szóló nemi esélyegyenlőségi stratégia (COM(2020) 152 final)
- A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az európai identitás megerősítése az oktatás és a kultúra révén – Az Európai Bizottság hozzájárulása a 2017. november 17-i göteborgi vezetői találkozóhoz (COM(2017) 673 final)

Intézményközi jogi aktusok

- A szociális jogok európai pillérének kihirdetéséről szóló intézményközi nyilatkozat (HL C 428., 2017.12.13., 10. o.)

Tanulmányok

- Vuorikari, R., Kluzer, S. és Punie, Y., *DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens – With new examples of knowledge, skills and attitudes* (Lakossági Digitális Kompetenciakeret – Új példák az ismeretek, a készségek és az attitűdök terén), Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg, 2022
- Weber, H., Elsner, A., Wolf, D., Rohs, M. és Turner-Cmuchal, M. (szerk.), *Inclusive Digital Education* (Inkluzív digitális oktatás), Európai Ügynökség a Sajátos Nevelési Igényű Tanulókért és az Inkluzív Oktatásért, Odense, 2022

- Európai Bizottság, Oktatásügyi, Ifjúságpolitikai, Sportügyi és Kulturális Főigazgatóság, *Oktatási és Képzési Figyelő 2021: oktatás és jóllét*, 2021
- Panesi, S., Bocconi, S. és Ferlino, L., *Promoting Students' Well-Being and Inclusion in Schools Through Digital Technologies: Perceptions of Students, Teachers, and School Leaders in Italy Expressed Through SELFIE Piloting Activities*, *Frontiers in Psychology*, 2020 (A diákok jóllétének és befogadásának előmozdítása az iskolákban digitális technológiák segítségével: olaszországi diákok, tanárok és iskolai vezetők által szerzett tapasztalatok a SELFIE kísérleti tevékenységein keresztül), *Frontiers in Psychology*, 2020
- Punie, Y., szerkesztő(k), Redecker, C., *European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu* (Európai oktatói digitális kompetenciakeret: DigCompEdu), Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg, 2017
- Viac, C. és Fraser, P., *Teachers' well-being: A framework for data collection and analysis* (A tanárok jólléte: adatgyűjtési és -elemzési keret), az OECD 213. sz. oktatási munkadokumentuma, OECD Publishing, Párizs, 2020
- Európai Bizottság, A Tartalmak, Technológiák és Kommunikációs Hálózatok Főigazgatósága, *Etikai iránymutatás a megbízható mesterséges intelligenciára vonatkozóan*, Kiadóhivatal, 2019
- Richardson, J., Milovidov, E., *Digital citizenship education handbook: being online, well-being online, rights online* (Digitális állampolgársági oktatási kézikönyv: online lét, online jóllét, online jogok), Európa Tanács, 2019
- OECD, *How's Life in the Digital Age?: Opportunities and Risks of the Digital Transformation for People's Well-being* (Milyen a digitális korban élni? Milyen lehetőségeket és kockázatokat jelent a digitális átalakulás az emberek jóllétére nézve?), OECD Publishing, Párizs, 2019
- Burns, T., Gottschalk, F. (szerk.), *Educating 21st Century Children: Emotional Well-being in the Digital Age, Educational Research and Innovation* (A 21. századi gyerekek oktatása: Érzelmi jóllét a digitális korban, kutatás és innováció az oktatásban), OECD Publishing, Párizs, 2019
- OECD, *The Protection of Children Online: Risks Faced by Children Online and Policies to Protect Them* (A gyermekek védelme online: A gyermekeket érő online kockázatok és a gyermekek védelmét célzó szakpolitikák), OECD digitális gazdasági lapok, 179. sz., OECD Publishing, Párizs, 2011